

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE

cu privire la admiterea recursului declarat de Igor Budurin și Tatiana Budurin, reprezentați de avocatul Sergiu Spoială, casarea deciziei din 14 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de către Zinaida Alexandrov în interesele lui XXX împotriva lui Igor Budurin, Tatianeii Budurin și Tatianeii Crețu, intervenienți accesorii notarul public Boris Gratii, notarul public Vera Filimon și Instituția Publică „Agenția Servicii Publice”, cu privire la declararea nulității actelor juridice, radierea înscrierilor din Registrul bunurilor imobile și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 14 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău,

(Dosarul nr. 2ra-1270/23
nr. PIGD 2-19089452-01-2ra-11052023)

Admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din motiv că instanța de apel nu a examinat un apel.

Judecătoria Chișinău, sediul Centru – jud. R. Berdilo
Curtea de Apel Chișinău – jud. V. Sîrbu, L. Pruteanu, V. Buhnaci

29 aprilie 2026

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților recursul declarat de Igor Budurin și Tatiana Budurin, reprezentați de avocatul Sergiu Spoială,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Diana Stănilă,

Oxana Parfeni, *judcători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 15 ianuarie 2016, Zinaida Alexandrov a depus cerere de chemare în judecată, concretizată pe parcursul examinării cauzei, în interesele lui XXX împotriva lui Igor Budurin, Tatianeii Budurin și Tatianeii Crețu, intervenienți accesorii notarul public Boris Gratii, notarul public Vera Filimon și Instituția Publică „Agenția Servicii Publice”, cu privire la declararea nulității actelor juridice, radierea înscrisurilor din Registrul bunurilor imobile și compensarea cheltuielilor de judecată.

2. În motivarea cererii de chemare în judecată Zinaida Alexandrov a menționat că este sora lui XXX.

3. Zinaida Alexandrov a indicat că, începând cu anul XXX, starea psihică a lui XXX s-a înrăutățit, acesta fiind internat primar în Spitalul Clinic de Psihiatrie până la XXX și ulterior externat cu diagnoza XXX, XXX. Din acel moment, XXX a fost internat în nenumărate rânduri în XXX, cu menținerea aceleiași diagnoze. Începând cu anul 1987, acestuia i-a fost atribuit XXX. În perioada ce a precedat apariția litigiului, ultimul domiciliu permanent al acestuia a fost în apartamentul nr. XXX amplasat pe str. XXX, pe care îl deținea în proprietate, iar de îngrijirea acestuia ocupându-se sora lui, Zinaida Alexandrov.

4. Zinaida Alexandrov a relevat că, la 27 martie 2015, notarul public Vera Filimon a autentificat procura nr. 769, prin care XXX, în lipsa discernământului, a încredințat Tatianeii Crețu să reprezinte interesele acestuia în fața autorităților de stat, particulare sau publice privind administrarea și dispunerea cu apartamentul XXX din str. XXX.

5. Ulterior, la 05 mai 2015, notarul public Boris Gratii a autentificat contractul de vânzare-cumpărare nr. 1777, conform căruia, Tatiana Crețu, acționând în numele lui XXX în baza procurii nr. 769 din 27 martie 2015, a vândut lui Igor Budurin, contra sumei de 15 000 EUR, apartamentul XXX din str. XXX, ce îi aparținea lui XXX.

6. Zinaida Alexandrov a menționat că, XXX nu a fost înștiințat despre încheierea contractului de vânzare-cumpărare și nici nu a beneficiat de pe urma acestei tranzacții de careva mijloace bănești.

7. Zinaida Alexandrov a invocat nulitatea procurii nr. 769 din 27 martie 2015 și a contractului de vânzare-cumpărare, având în vedere că, la data autentificării procurii, XXX nu avea capacitate de exercițiu și nu putea să-și dirijeze acțiunile sale. Acest fapt este demonstrat și rezultă din raportul de expertiză psihiatrică nr. 72sn-2015 din 30 septembrie 2015, conform căruia, la 27 februarie 2015, XXX nu avea capacitate de exercițiu, dat fiind faptul că suferă de XXX cu evoluție continuă, stare de XXX.

8. Totodată, prin hotărârea din 29 octombrie 2015 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, XXX a fost declarat incapabil. Iar, prin dispoziția Preturii sectorului Buiucani nr. 275 din 11 decembrie 2015, a fost dispusă instituirea tutelei asupra lui XXX, cu numirea Zinaidei Alexandrov în calitate de tutore a acestuia.

9. A afirmat că, procura din 27 martie 2015, urmează a fi declarată nulă de către instanța de judecată, deoarece, aceasta a fost semnată de către XXX, care la acel moment nu avea discernământ și nu era capabil să-și calculeze sau dirijeze acțiunile sale. Or, faptul dat rezultă expres din raportul nr. 72sn-2015 de expertiză psihiatrică legală staționară din 2 octombrie 2015, potrivit căruia, la 27 februarie 2015, XXX nu avea capacitate de exercițiu, dat fiind faptul că suferă de XXX cu evoluție continuă, stare de XXX.

10. Deopotrivă, Zinaida Alexandrov a notat că, în cadrul cauzei penale intentate în privința Tatiane Crețu, Igor Budurin a declarat că a acționat cu rea-credință la încheierea contractului de vânzare-cumpărare a apartamentului XXX din str. XXX și a conștientizat că tranzacția este ilegală.

11. Astfel, s-a invocat că, având în vedere nulitatea absolută a procurii eliberate de o persoană fără discernământ, urmează a fi declarat nul și contractul de vânzare-cumpărare, deoarece contravine prevederilor art. 207, art. 220, art. 222, art. 225 și art. 232 din Codul civil.

12. Zinaida Alexandrov a solicitat prin cererea de chemare în judecată concretizată declararea nulității procurii nr. 769 autentificată la 27 martie 2015 de notarul public Vera Filimon, declararea nulității contractului de vânzare-cumpărare nr. 1777 autentificat la 05 mai 2015 de notarul public Boris Gratii, a pune în sarcina Instituției Publice „Agenția Servicii Publice” radierea înregistrărilor făcute în baza contractului de vânzare-cumpărare nr. 1777 din 05 mai 2015 și compensarea cheltuielilor de judecată.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

13. Prin hotărârea din 20 decembrie 2016 a Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău, s-a admis parțial acțiunea Zinaidei Alexandrov.

14. S-a declarat nulă procura nr. 769 din 27 martie 2015, autentificată de către notarul public Vera Filimon pentru reprezentarea intereselor lui XXX.

15. S-a declarat nul contractul de vânzare-cumpărare a apartamentului XXX din str. XXX, încheiat între XXX reprezentat de către Tatiana Crețu în baza procurii nr. 769 din 27 martie 2015 și Igor Budurin, autentificat de către notarul public Boris Gratii sub nr. 1777 din 05 mai 2015.

16. S-a încasat de la Igor Budurin în beneficiul Zinaidei Alexandrov suma de 10 000 MDL lei cu titlu de compensare a cheltuielilor de asistență juridică.

17. În rest, acțiunea s-a respins ca neîntemeiată.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

18. Prin decizia din 30 mai 2017 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat de Budurin Igor, s-a casat hotărârea din 20 decembrie 2016 a Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, în alt complet de judecată.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE DUPĂ REJUDECARE

19. Prin hotărârea din 26 martie 2018 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, s-a admis parțial acțiunea înaintată de Alexandrov Zinaida.

20. S-a declarat nulă procura nr. 769 din 27 martie 2015, autentificată de notarul public Vera Filimon.

21. S-a declarat nul contractul de vânzare-cumpărare nr. 1777 din 05 mai 2015, încheiat între XXX, din numele căruia a acționat Tatiana Crețu și Igor Budurin, autentificat de notarul public Boris Gratii, prin care a fost înstrăinat bunul imobil situat în XXX, cu nr. cadastral XXX.

22. S-a dispus readucerea părților la poziția inițială, prin următoarele acțiuni ce urmează a fi executate consecutiv:

23. S-a obligat XXX prin intermediul reprezentantului Alexandrov Zinaida să-i restituie suma de 15 000 EUR lui Igor Budurin;

24. S-a obligat ÎS „Cadastru” să radieze din Registrul bunurilor imobile înscrisurile efectuate în baza contractului de vânzare-cumpărare nr. 1777 din 05 mai

2015, cu înscrierea dreptului de proprietate asupra bunului imobil cu numărul cadastral XXX, pe numele lui XXX.

25. S-a încasat în mod solidar de la Igor Budurin și Tatiana Budurin în beneficiul lui XXX, prin intermediul Zinaidei Alexandrov cheltuielile de asistență juridică în sumă de 5 000 MDL.

26. În rest, acțiunea s-a respins ca neîntemeiată.

27. S-a încasat din contul lui Igor Budurin și Tatiana Budurin în beneficiul statului taxa de stat în sumă de 9 148,72 MDL.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL DUPĂ REJUDECARE

28. Prin decizia din 21 februarie 2019 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat de Zinaida Alexandrov și s-a casat hotărârea din 26 martie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecată.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE DUPĂ REJUDECARE

29. Prin hotărârea din 04 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată înaintată de Zinaida Alexandrov în interesele lui XXX.

30. S-a declarat nulă procura nr. 769 din 27 martie 2015, autentificată de notarul public Vera Filimon.

31. S-a declarat nul contractul de vânzare-cumpărare nr. 1777 din 05 mai 2015, încheiat între XXX reprezentat de Tatiana Crețu și Igor Budurin, autentificat de notarul public Boris Gratii privind înstrăinarea bunului imobil apartamentul nr. 15 situat în XXX, număr cadastral XXX.

32. S-a radiat din Registrul bunurilor imobile înscrierile efectuate în baza contractului de vânzare-cumpărare nr. 1777 din 05 mai 2015, încheiat între XXX reprezentat de Tatiana Crețu și Igor Budurin, autentificat de notarul public Boris Gratii privind înstrăinarea bunului imobil apartamentul nr. 15 situat în XXX, număr cadastral XXX.

33. S-a încasat în mod solidar de la Igor Budurin și Tatiana Budurin în beneficiul reclamantei Zinaida Alexandrov în interesele lui XXX cheltuielile de asistență juridică în sumă de 5 000 MDL și taxa de stat achitată în sumă de 100 MDL.

34. În rest, acțiunea s-a respins.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

35. La 05 aprilie 2021, Igor Budurin și Tatiana Budurin, reprezentați de avocatul Sergiu Spoială, au depus prin intermediul oficiului poștal cerere de apel nemotivată împotriva hotărârii din 04 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (vol. III, f.d. 115-116, 118).

36. La 21 iunie 2021, Igor Budurin, reprezentat de avocatul Sergiu Spoială, a depus cerere de apel motivată împotriva hotărârii din 04 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (vol. III, f.d. 141, 142-145).

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL DUPĂ REJUDECARE

37. Prin decizia din 14 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de Igor Budurin și s-a menținut hotărârea din 04 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (vol. III, f.d. 233, 234-245).

38. În consolidarea soluției, instanța de apel a reținut că, la 21 mai 2015, de către IP Ciocana a fost dispusă pornirea urmăririi penale în baza art. 166 alin. (2) lit. c), d) și art. 190 alin. (5) din Codul penal (vol. I, f. d. 36).

39. Din conținutul ordonanței respective se desprinde că: „la 19 martie 2015, persoane neidentificate de organul de urmărire penală, prin înșelăciune și abuz de încredere, profitând de starea de neputință a victimei datorită handicapului psihic, l-au determinat pe XXX, care este invalid de gradul II cu maladie psihică, să meargă în s. Pohrebea Nouă, regiunea Transnistreană, unde XXX a fost deposedat de buletinul de identitate și contrar voinței sale a fost închis într-un șopron, fiind privat de liberate până la 22 aprilie 2015, când a reușit să fugă și să revină în mun. Chișinău. Totodată, la 27 martie 2015, în timp ce XXX se afla în s. Pohrebea Nouă, fiind privat de libertate, la notarul public Vera Filimon, în mun. Chișinău, str. L. Tolstoi 36, a fost întocmită procura nr. 769, prin care XXX a încredințat Tatianeii Crețu să reprezinte interesele sale privind administrarea și dispunerea cu apartamentul nr. 15 de pe str. XXX. Ulterior, la 5 mai 2015, la notarul public Gratiei Boris, în mun. Chișinău, bd. Mircea cel Bătrân 24, a fost întocmit contractul de vânzare-cumpărare nr. 1777, prin care Crețu Tatiana, acționând în baza procurii nr. 769 din 27 martie 2015, contra sumei de 15 000 EUR a vândut apartamentul nr. 15 de pe str. XXX, ce aparținea lui XXX, cetățeanului Budurin Igor, care ulterior a înregistrat dreptul de proprietate asupra apartamentului menționat la OTC Chișinău”.

40. Instanța de apel a conchis că, în speță, lipsește consimțământul lui XXX de a acorda Tatianeii Crețu împuterniciri de a-i reprezenta interesele în fața autorităților de stat, particulare sau publice privind administrarea și dispunerea cu apartamentul XXX din str. XXX, fiind reprezentantul acestuia inclusiv: [...] la organele notariale

privind semnarea tranzacțiilor (vânzare-cumpărare, donație, schimb, locațiune, reziliere sau desfacerea contractelor), inclusiv încheierea contractului în numele propriu (contrapartidă) conform art. 251 din Codul civil, la prețul și condițiile stabilite de dumneaei, cu dreptul de a achita plățile și taxele aferente tranzacțiilor, la fel de a primi banii conveniți, să primească arvună și suma finală a prețului contractului, să facă încasări și achitări aferente [...]. Or, la data perfectării procurii respective, XXX nu s-a prezentat la notar.

41. Ba mai mult ca atât, la data preinsei eliberări a procurii, XXX nici nu avea discernământ în vederea acordării împuternicirilor Tatiane Crețu, fapt confirmat prin rapoartele de expertiză psihiatrică, din conținutul cărora rezultă că, la momentul semnării procurii, la 27 martie 2015, XXX nu avea capacitate de exercițiu și nu poate depune declarații despre circumstanțele care au avut loc în perioada menționată.

42. Astfel, procura nr. 769 din 27 martie 2015, pretins a fi eliberată de XXX pe numele Tatiane Crețu, este lovită de nulitate, deoarece este un act juridic este afectat de vicii de valabilitate, lipsind consimțământul reprezentatului de a elibera această procură.

43. Instanța de apel a notat că nu poate accepta argumentele apelantului, care a susținut că rapoartele de expertiză psihiatrică și hotărârea din 29 octombrie 2015 a Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău, nu confirmă că la momentul eliberării procurii XXX era incapabil. Or, la data autentificării și eliberării procurii, XXX nici nu a fost prezent în fața notarului. Iar, în rapoartele de expertiză este indicat expres că XXX suferă de XXX din XXX, cu evoluție progredientă continuă, XXX. La fel, experții au stabilit că XXX, conform stării psihice actuale manifestată prin stare de XXX în cadrul XXX, nu este în stare să perceapă just împrejurările și să facă declarații despre ele. Respectiv, la momentul semnării procurii, la 27 martie 2015, XXX nu avea capacitate de exercițiu și nu poate depune declarații despre circumstanțele care au avut loc în perioada menționată.

44. Cu titlu subsecvent, instanța de apel a conchis că, contractul de vânzare-cumpărare nr. 1777 din 05 mai 2015 este lovit de nulitate, deoarece a fost încheiat de Tatiana Crețu din numele lui XXX, fără ca reprezentantul să dețină împuterniciri valabile pentru efectuarea actelor de dispoziție în privința proprietății lui XXX. Respectiv, odată cu declararea nulității procurii nr. 769 din 27 martie 2015, Tatiana Crețu nu mai putea acționa în interesele lui XXX.

45. Deopotrivă, instanța de apel a apreciat ca neîntemeiate și a respins argumentele apelantului, care a susținut că, prin efectul nulității contractului de vânzare-cumpărare, XXX urmează a fi obligat să le restituie suma de 15 000 EUR. Or, din procesul-verbal de audiere a bănuitei Tatiana Crețu rezultă că, banii din

vânzarea apartamentului nr. XXX din str. XXX, i-a primit personal și i-a transmis unei persoane terțe, dar nu lui XXX.

46. Instanța de apel a subliniat că XXX ar putea fi obligat să restituie suma de 15 000 EUR cumpărătorilor Igor Budurin și Tatiana Budurin doar în condițiile în care vor fi administrate probe care să confirme că prețul apartamentului a fost transmis în proprietate cumpărătorului.

47. La caz, însă, s-a constatat cert că mijloacele financiare obținute de Tatiana Crețu, în rezultatul înstrăinării apartamentului deținut în proprietate de XXX, nu au fost transmise proprietarului, fapt confirmat nemijlocit și de pretinsa reprezentantă a proprietarului, situație ce face imposibilă aplicarea principiului *restitutio in integrum* și obligarea lui XXX de a restitui suma de 15 000 EUR, pe care acesta nu a primit-o.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

48. La 11 mai 2023, Igor Budurin și Tatiana Budurin, reprezentați de avocatul Sergiu Spoială, a declarat recurs împotriva deciziei din 14 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea deciziei recurate, cu emiterea unei hotărâri noi de respingere integrală a pretențiilor Zinaidei Alexandrov în interesele lui XXX (vol. IV, f.d. 89-95).

ARGUMENTELE RECURSULUI

49. În motivarea recursului, Igor Budurin și Tatiana Budurin, reprezentați de avocatul Sergiu Spoială, în esență, au reiterat circumstanțe de fapt și de drept similare celor expuse în cererea de apel, suplimentar invocând că, instanța de apel a ignorat faptul că reclamanta nu a probat faptul că procură eliberată Tatiane Crețu nu a fost semnată de către XXX, făcându-se referire doar la 2 rapoarte de expertiză psihiatrică. Însă, aceste rapoarte nu pot fi reținute ca mijloc de probă, deoarece au fost efectuate în cadrul examinării unei alte cauze penale și civile, în care Igor Budurin și Tatiana Budurin, dar și acestora, au fost lipsiți de dreptul de a pune careva întrebări suplimentare pentru experți.

50. În opinia recurenților, tranzacția încheiată prin contractul de vânzare-cumpărare nr. 1777 din 05 mai 2015 este perfect legală, fiind autentificată notarial, iar reclamanta nu a adus nici o probă în confirmarea argumentelor precum că fratele său era incapabil la data de 05 mai 2016 și că XXX nu a primit suma de bani conform contractului.

51. Recurenții au menționat că, deși reclamanta a invocat faptul că, la momentul semnării actelor juridice, XXX nu avea capacitatea de exercițiu și nu putea să își dirijeze acțiunile sale, deoarece din anul XXX suferă de o boală, acesta a fost declarat incapabil abia prin hotărârea din data de 29 octombrie 2015 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău.

52. Mai mult ca atât, deși se invocă faptul că XXX suferă de careva boli din anul XXX, datorită cărora este incapabil să își dirijeze acțiunile, în anul 1997, a devenit proprietar al apartamentului XXX din str. XXX, în temeiul contractului de vânzare-cumpărare, transmitere-primire a locuinței în proprietate private nr. 4-393 din 18 septembrie 1997. Respectiv, se deduce că, semnând contractul de vânzare-cumpărare cu statul, XXX a fost considerată o persoană cu discernământ, iar în cazul eliberării procurii nr. 769 din 27 martie 2015 și semnării contractului de vânzare-cumpărare nr. 1777 din 05 mai 2015 deja ca fiind fără discernământ.

53. În opinia recurenților, declarând nulitatea contractului de vânzare-cumpărare, prima instanță și cea de apel au omis să aplice prevederile art. 219 alin. (2) și (3) din Codul civil, conform cărora, în cazul nulității actului juridic, fiecare parte trebuie să restituie tot ceea ce a primit în baza actului juridic nul, iar în cazul imposibilității de restituire, este obligată să plătească contravaloarea prestației. Respectiv, în cazul din speță, nulitatea contractului de vânzare-cumpărare atrage impune obligația vânzătorului de a restitui cumpărătorului prețul contractului, adică 15 000 EUR, ceea ce la momentul încheierii contractului constituia 304 957,60 MDL.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

54. Prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conexe reformei Curții Supreme de Justiție) au fost operate modificări în Codul de procedură civilă, care au intrat în vigoare la 01 septembrie 2023. În conformitate cu prevederile art. XI alin. (3) din Legea nr. 246 din 31 iulie 2023, recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului. Din sensul normei de drept enunțate rezultă că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

55. Respectiv, recursul declarat de către Igor Budurin și Tatiana Budurin, reprezentați de avocatul Sergiu Spoială, împotriva deciziei din 14 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, va fi examinată prin prisma temeiurilor stipulate în redacția art. 432 din Codul de procedură civilă în vigoare până la 01 septembrie 2023.

56. Art. 429 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„(1) Pot fi atacate cu recurs deciziile pronunțate de curțile de apel în calitatea lor de instanțe de apel, cât și hotărârile pronunțate de curțile de apel.”

57. Art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.”

58. Art. 432 din Codul de procedură civilă, în redacția în vigoare la momentul depunerii recursului:

„(1) Părțile și alți participanți la proces sînt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

(2) Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească:

a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;

b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;

b¹) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională;

c) a interpretat în mod eronat legea;

d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

(3) Se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care:

a) cauza a fost judecată de un judecător care nu avea dreptul să participe la judecarea ei;

b) cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată;

c) în judecarea cauzei au fost încălcate regulile privind limba de desfășurare a procesului;

d) instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane care nu au fost implicate în proces;

e) în dosar lipsește procesul-verbal al ședinței de judecată;

f) hotărîrea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

(4) Săvîrșirea altor încălcări decît cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

(5) Temeiurile prevăzute la alin.(3) se iau în considerare de către instanță din oficiu.”

59. Art. 440 alin. (3) din Codul de procedură civilă:

„(3) Dacă este considerat admisibil, completul examinează recursul în fond.”

60. Art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute la art. 432. Instanța invocă, din oficiu, neatragerea în proces a persoanelor ale căror drepturi sunt lezate prin hotărâre.”

61. Art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă:

„Instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

62. Art. 373 alin. (1), (2), (5) din Codul de procedură civilă, în redacția în vigoare la momentul judecării cauzei în ordine de apel:

„(1) Instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

(2) În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces.

(5) Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

63. Referitor la termenul de declarare a recursului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că, potrivit scrisorii de expediere a actului judecătoresc nr. 2343, copia deciziei motivate din 14 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău a fost expediată spre comunicare participanților la proces în data de 20 martie 2023 (vol. III, f.d. 249). Însă, la materialele dosarului lipsesc înscrisuri din care ar putea fi constatat momentul când aceasta a fost comunicată efectiv recurenților și reprezentantului acestora. Astfel, în speță, calea de atac în ordine de recurs se consideră a fi demarată în interiorul termenului legal, deoarece cererea de recurs a fost depusă la 11 mai 2023 (vol. IV, f.d. 89).

64. Studiind materialele dosarului, prin prisma normelor de drept aplicabile speței, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a admite recursul, de a casa decizia instanței de apel și de a remite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Centru, din motivele ce succed.

65. Conform avizului nr. 11 din 2008 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind calitatea hotărârilor judecătorești, o motivație și o analiză clară sunt cerințele fundamentale ale hotărârilor judecătorești și un aspect important al dreptului la un

proces echitabil. Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze, că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate.

66. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că, art. 6 CEDO garantează dreptul justițiabilului la o hotărâre motivată sub aspectul instituirii obligației instanțelor de judecată de a-și argumenta hotărârile adoptate din perspectiva unei analize ample a circumstanțelor pricinii. Îndatorirea de a motiva coerent și unitar hotărârea sub aspectul tuturor cererilor, fără a exista contradicții între motivare și dispozitiv, constituie o garanție pentru justițiabili, în fața eventualului arbitrar judecătoresc, fiind singurul mijloc prin care se dă posibilitatea de a putea exercita un eficient control judiciar.

67. Instanța de recurs consemnează că legea procedural civilă consacră principiul general după care orice hotărâre judecătorească trebuie să fie motivată și să reprezinte premisa pentru soluția din dispozitiv. Aceasta dispoziție este edictată atât în interesul unei bune administrări a justiției și încrederii ce trebuie să inspire justițiabililor, cât și pentru a se da instanțelor superioare posibilitatea de a controla judecata primelor instanțe.

68. Pentru satisfacerea acestui principiu, judecătorii fondului sunt datori să arate motivele de fapt și de drept care au format convingerea lor, să enunțe cele constatate și dovezile care au determinat-o.

69. În acest sens, legiuitorul a investit apelul cu efect devolutiv, care presupune *inter alia* limitele determinate de principiul *tantum devolutum quantum appellatum*, potrivit căruia instanța de apel rejudecă, în fapt și în drept, ceea ce apelantul a înțeles să atace din hotărârea primei instanțe, ca expresie a principiului disponibilității procesului civil.

70. Prin urmare, instanței de apel îi revine obligația de a determina cu claritate obiectul apelului, limitele investirii sale și cadrul procesual în care urmează să se pronunțe, inclusiv sub aspectul identificării tuturor părților care au exercitat calea de atac și al întinderii criticilor formulate de acestea.

71. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că, în speță, la 05 aprilie 2021, Igor Budurin și Tatiana Budurin, reprezentanți de avocatul Sergiu Spoială, au depus cerere de apel nemotivată împotriva hotărârii primei instanțe, manifestând astfel voința procesuală comună de a supune controlului judiciar hotărârea contestată (vol. III, f.d. 115-116, 118).

72. Ulterior, prin încheierea din 09 iunie 2021, Curtea de Apel Chișinău a acordat termen pentru depunerea cererii de apel motivate, însă exclusiv apelantului Igor Budurin, fără a clarifica situația procesuală a Tatiane Budurin, în pofida faptului că aceasta figura ca apelant în cererea inițială.

73. La 21 iunie 2021, Igor Budurin, reprezentat de avocatul Sergiu Spoială, a depus cererea de apel motivată (vol. III, f.d. 141, 142-145).

74. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că, fără ca instanța de apel să verifice dacă cererea de apel motivată este formulată și în numele Tatiane Budurin, Curtea de Apel Chișinău, prin încheierea din 25 iunie 2021 a acceptat spre examinare doar apelul lui Igor Budurin (vol. III, f.d. 147).

75. Astfel, fără a clarifica cercul apelanților, precum și fără a stabili limitele investiției sale în raport cu fiecare dintre părțile apelante, Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 14 decembrie 2022, s-a pronunțat exclusiv asupra apelului declarat de Igor Budurin, omițând să examineze apelul formulat de Tatiana Budurin și fără a indica vreun temei procedural care ar justifica neexaminarea acestuia (vol. III, f.d. 233, 234-245).

76. O atare omisiune echivalează, în esență, cu nejudicarea unui apel, contrar obligației prevăzute de art. 373 alin. (5) din Codul de procedură civilă, care impune instanței de apel să se pronunțe asupra tuturor motivelor și cererilor deduse judecării. Or, obligația instanței de apel de a examina integral apelul, sub toate aspectele și față de toate părțile care l-au declarat, constituie o garanție fundamentală a dreptului la un proces echitabil, iar ignorarea unei părți apelante o lipsește pe aceasta de dreptul efectiv la control judiciar.

77. În consecință, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că instanța de apel a încălcat principiul efectului devolutiv al apelului, deoarece a judecat cauza fără a ține cont de limitele reale cu care a fost investită întru efectuarea controlului judiciar al hotărârii primei instanțe, iar drept rezultat a pronunțat o soluție incompletă.

78. Având în vedere că o asemenea eroare nu poate fi remediată în instanța de recurs, întrucât ar presupune o analiză în fapt și în drept ce excedă competențele acesteia, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție urmează să trimită cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Centru pentru examinarea prin prisma inclusiv a criticilor Tatiane Budurin.

79. La aspectul dat este imperioasă jurisprudența CtEDO în cauza Hiro Balani vs. Spania, în care Înalta Curte a notat că, în cazul în care instanța de judecată se

abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a articolului 6 § 1 din CEDO.

80. Articolul 6 § 1 din Convenție implică, din partea „instanței”, obligația de a efectua o examinare efectivă a motivelor, a argumentelor și a probelor prezentate de către părți (Perez c. Franței [MC], nr. 47287/99 din 12 februarie 2004, § 80; Loupas c. Greciei, nr. 21268/16 din 20 iunie 2019, § 37; Capacchione c. Republicii Moldova din 30 noiembrie 2021, § 19).

81. De asemenea, potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene pentru Drepturile Omului, acest articol obligă instanțele să își motiveze deciziile sale. Întinderea obligației de motivare poate varia în funcție de natura deciziei și trebuie analizată în lumina circumstanțelor fiecărei cauze. Fără a necesita un răspuns detaliat la fiecare argument invocat de către un reclamant, această obligație presupune, totuși, că o parte la procedura judiciară poate aștepta un răspuns specific și explicit la acele argumente care sunt decisive pentru rezultatul procedurii în cauză (Paixão Moreira Sá Fernandes c. Portugaliei, nr. 78108/14 din 25 februarie 2020, § 71 și cauzele citate în aceasta; Caraman c. Republicii Moldova din 16 februarie 2021, § 23).

82. În aceste condiții, instanța de recurs reține că se impune necesitatea casării deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel la Curtea de Apel Centru, în alt complet de judecată.

83. În conformitate cu art. 440 alin. (3), art. 444, art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul declarat Igor Budurin și Tatiana Budurin, reprezentați de avocatul Sergiu Spoială.

Casează integral decizia din 14 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de către Zinaida Alexandrov în interesele lui XXX împotriva lui Igor Budurin, Tatianeii Budurin și Tatianeii Crețu, intervenienți accesorii notarul public Boris Gratii, notarul public Vera Filimon și Instituția Publică „Agenția Servicii Publice”, cu privire la declararea nulității actelor juridice, radierea înscrierilor din Registrul bunurilor

imobile și compensarea cheltuielilor de judecată, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Centru, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Diana Stănilă

Oxana Parfeni